

MEHNAT STATISTIKASI

Mahkamova Xosiyatxon

Qo'qon universiteti Andijon filiali 2- bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola mehnat statistikasi, ya'ni ishchi kuchi, bandlik, ish bilan ta'minlanganlik, ish haqi va mehnat bozoridagi tendensiyalarni o'rganish sohasini tahlil qiladi. Maqolada mehnat resurslarining tarkibi, yosh va jins bo'yicha taqsimoti, bandlik darajasi, migratsiya va sohalar bo'yicha ish bilan ta'minlanganlik kabi ko'rsatkichlar yoritilgan. Shuningdek, mehnat statistikasi ma'lumotlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, ish o'rinlarini yaratish va bandlik siyosatini shakllantirishdagi ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqotda O'zbekiston va jahon mehnat statistikasi misollari keltirilgan.

Kalit so'zlar: Mehnat statistikasi, ishchi kuchi, bandlik, ish bilan ta'minlanganlik, ish haqi, mehnat bozoridagi tendensiyalar, migratsiya, yosh va jins tarkibi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish.

Mehnati statistikasi jamiyatdagi ishchi kuchi, bandlik darajasi, ish bilan ta'minlanganlik, ish haqi va mehnat bozoridagi tendensiyalarni o'rganadigan ilmiy soha hisoblanadi. Ushbu statistika nafaqat ishchi kuchining sonini aniqlash, balki uning tarkibi, yosh va jins bo'yicha taqsimoti, sohalar bo'yicha bandlik, migratsiya va iqtisodiy faoliyat bilan bog'liq ko'rsatkichlarni tahlil qilish imkonini beradi. Mehnat statistikasi ma'lumotlari hukumat va tadqiqotchilarga ish o'rinlarini yaratish, bandlik siyosatini ishlab chiqish, mehnat resurslarini samarali boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yordam beradi.

Bandlik darajasi va ish bilan ta'minlanganlik darajasi mehnat statistikasi asosiy ko'rsatkichlaridan bo'lib, ular iqtisodiy faollik va jamiyat farovonligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bandlik darajasi yuqori bo'lgan hududlarda aholining daromadi va farovonligi oshadi, kam bo'lgan hududlarda esa ijtimoiy muammolar, kambag'allik va migratsiya jarayonlari kuchayadi. Mehnat statistikasi ishchi kuchining yosh va jins tarkibini ham o'rganadi. Yosh tarkibi davlatga mehnat resurslarini rejalashtirish, ta'lim tizimi va ish o'rinlarini yaratishda yordam beradi. Yoshlar ulushi yuqori bo'lgan hududlarda ta'lim muassasalari, ish o'rinlari va madaniy xizmatlar bilan ta'minlash muammolari dolzarb bo'ladi, qariyalar sonining ko'pligi esa pensiya tizimi va sog'liqni saqlash xizmatlariga qo'shimcha yuk tushiradi. Jins tarkibi esa ishchi kuchining iqtisodiy faoliyatdagi samaradorligini aniqlashda, bandlik siyosatini shakllantirish va ijtimoiy xizmatlarni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Mehnati statistikasi ishchi kuchining sohalar bo'yicha taqsimotini ham o'rganadi. Sanoat, xizmatlar, qishloq xo'jaligi va boshqa sektorlarda ishchi kuchining soni va

ulushi iqtisodiy siyosatni shakllantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va resurslarni samarali taqsimlash uchun muhim ma'lumotlarni beradi. Soha bo'yicha bandlik darajasi iqtisodiy rivojlanish va mehnat bozoridagi talabni aniqlashga yordam beradi. Masalan, xizmatlar sektorida ish o'rinlari yetishmayotgan hududlarda bandlikni oshirish uchun qo'shimcha loyihalar ishlab chiqish zarur bo'ladi. Shu bilan birga, mehnat bozoridagi o'zgarishlar ichki va tashqi migratsiya jarayonlariga ta'sir qiladi, shahar va qishloq hududlarida ishchi kuchining taqsimotini o'zgartiradi, bu esa infratuzilma, transport va ijtimoiy xizmatlarga qo'shimcha talab yaratadi.

Ish haqi va mehnat sharoiti ham mehnat statistikasi tahlilining muhim qismidir. Ish haqi darajasi ishchi kuchining motivatsiyasi, mehnat unumdorligi va bandlikni oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mehnat sharoiti, jumladan, ish soati, xavfsizlik, ish joyidagi sharoitlar va ijtimoiy kafolatlar ishchi kuchining barqarorligini belgilaydi. Shuningdek, ish haqi va sharoitlar orqali davlat va ish beruvchilar ishchi kuchining samaradorligini oshirish, migratsiya jarayonlarini nazorat qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mehnat statistikasi ma'lumotlari hukumat, ilmiy tadqiqotlar va biznes sohalarida strategik qarorlar qabul qilishda asosiy vosita hisoblanadi. Ushbu ma'lumotlar yordamida resurslarni samarali taqsimlash, ish o'rinlarini yaratish, bandlikni oshirish va migratsiya jarayonlarini boshqarish mumkin. Shu bilan birga, ishchi kuchining yosh va jins tarkibi, sohalar bo'yicha taqsimoti, ish haqi va mehnat sharoiti mehnat bozorini tahlil qilish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishda ajralmas ahamiyatga ega. Zamonaviy jamiyatda mehnat statistikasi ma'lumotlari davlat siyosatini shakllantirish, ishchi kuchini samarali boshqarish va aholining farovonligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Mehnat statistikasi jamiyatdagi ishchi kuchi, bandlik darajasi, ish bilan ta'minlanganlik, ish haqi va mehnat bozoridagi jarayonlarni tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu statistika ishchi kuchining soni, yosh va jins tarkibi, sohalar bo'yicha taqsimoti, migratsiya va ish sharoitlari kabi ko'rsatkichlarni aniqlash imkonini beradi. Mehnat statistikasi ma'lumotlari yordamida hukumat va tadqiqotchilar ish o'rinlarini yaratish, bandlik siyosatini ishlab chiqish, mehnat resurslarini samarali boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha strategik qarorlar qabul qilish imkoniga ega bo'ladi.

Shuningdek, mehnat statistikasi orqali ishchi kuchining samaradorligi, motivatsiyasi va migratsiya jarayonlari aniqlanadi, bu esa ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Ishchi kuchining yosh va jins tarkibi, sohalar bo'yicha taqsimoti, ish haqi va mehnat sharoitlarini tahlil qilish mehnat bozorini rivojlantirish, resurslarni samarali boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy vosita hisoblanadi.

Umuman olganda, mehnat statistikasi jamiyat va iqtisodiyot rivojida strategik ahamiyatga ega bo'lib, ishchi kuchini samarali boshqarish, bandlikni oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ajralmas vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi. **Mehnat bozoriga oid statistik hisobotlar**. Toshkent, 2022.
2. Axmedov, B. **O'zbekiston mehnat bozorining rivojlanish tendensiyalari**. Toshkent: Universitet Nashriyoti, 2021.
3. Xasanov, S. **Bandlik va ishchi kuchi statistikasi**. Toshkent: Iqtisodiyot Nashriyoti, 2020.
4. Qodirov, A. **Mehnat statistikasi va iqtisodiy rivojlanish**. Toshkent: Fan va Texnologiya, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi. **Milliy statistika yilligi: bandlik va ishchi kuchi**. Toshkent, 2023.
6. Tursunov, I. **Migratsiya va ishchi kuchi harakatlari**. Toshkent: Iqtisodiyot va Jamiyat, 2021.
7. Davlat Statistika Qo'mitasi. **Ish bilan ta'minlanganlik va mehnat sharoiti bo'yicha hisobotlar**. Toshkent, 2020.